

Deontologia jurídica

Joan Oset Piqué

PID_00193818

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció	5
1. Fonts de les obligacions. Normativa professional	7
1.1. La llei com a primera font d'obligacions	7
1.2. La Constitució espanyola (CE). La Llei orgànica del poder judicial (LOPJ)	8
1.2.1. La Constitució espanyola (CE)	8
1.2.2. La Llei orgànica del poder judicial (LOPJ)	9
1.3. L'habilitació legal per al desplegament de les normes deontològiques. La reserva de llei	11
1.4. Les normes específiques que regulen la professió	11
2. Desplegament de les regles o obligacions deontològiques	13
2.1. Les relacions entre l'advocat i els seus clients	13
2.1.1. La llibertat i la independència de l'advocat	13
2.1.2. L'encàrrec professional. L'acceptació i la renúncia. El conflicte d'interessos	14
2.1.3. El dret d'informació	17
2.1.4. El secret professional. La seva extensió. El relleu del secret	18
2.1.5. La prevenció del blanqueig de capitals i la prevenció del finançament dels delictes de terrorisme amb vista a la relació advocat-client	21
2.1.6. Les relacions de l'advocat amb la part contrària	24
2.2. Les relacions entre advocats	24
2.3. Les relacions entre els advocats i els tribunals	28
2.4. Les obligacions formals i econòmiques. Els honoraris	31
2.5. Les obligacions formals. La col·legiació	33
2.6. Les obligacions formals. La publicitat. La competència. La captació de clients	33
3. La responsabilitat dels advocats	35
3.1. Responsabilitat penal	35
3.2. Responsabilitat civil	36
3.3. Responsabilitat disciplinària	37
Activitats	39

Introducció

No es pot parlar, en termes generals, de l'àmbit conceptual de la deontologia professional, i per tant de la deontologia de l'advocat, sense fer una referència expressa a un primer element informador d'aquest àmbit, com és la configuració de la deontologia com aquella part de la conducta professional, ètica professional, filosofia de la professió, etc. que tracta de la naturalesa, l'origen i la finalitat d'aquests principis actius de la professió, i que es converteix en un concepte destinat a establir els "deures professionals", les "regles de la professió", els "principis de la professió", quant al concepte de *professió* aquí utilitzat, com el d'activitat laboral de caràcter autònom, exclusiva per a determinades persones que han adquirit una formació i una habilitació determinada.

Un segon element clau del concepte de la deontologia professional deriva de la justificació pràctica que es presenta en l'exercici de la tasca professional de l'advocat, la qual no solament necessita aquests principis o regles per a la seva execució correcta, sinó que els necessita per a complir la finalitat específica de la professió, finalitat que ha anat adquirint durant el seu transcurs històric, consagrada en tot estat de dret en les normes de màxim rang, com les constitucions modernes, i que es pot resumir en l'articulació i l'exercici del **dret de defensa** dels interessos particulars que s'han assumit.

Per exemple, veurem que les normes que regularan la renúncia a l'encàrrec professional obliguen l'advocat que renuncia a la defensa a facilitar al seu client o al nou advocat que aquest designi tota la informació i documentació que posseeixi, a fi de no perjudicar, precisament, el dret de defensa, perjudici que, en frustrar la finalitat bàsica professional de l'advocat, pot comportar la seva responsabilitat en un àmbit o en àmbits diferents, com veurem més endavant.

Finalment, és evident que, amb vista a establir un concepte pràctic de la deontologia professional de l'advocat, caldrà deixar de banda, tot i que no es pot ignorar, el profund debat existent quant a la composició ètica, filosòfica, moral, etc. que pot presidir la configuració de les regles o els principis deontològics, malgrat que, si ens cenyim a aquest vessant pràctic (regles o deures professionals), podrem comprovar fàcilment que la nostra regulació (a l'Estat espanyol) de la deontologia professional se sol nodrir de principis, deures, i fins i tot drets, per la vocació pràcticament codificadora de la normativa deontològica, més enllà de la simple regulació de les relacions entre l'advocat i els destinataris dels seus serveis: els seus clients.

1. Fonts de les obligacions. Normativa professional

A fi de simplificar la terminologia que cal utilitzar en aquest curs, parlarem d'**obligacions deontològiques** com a sinònim de **deures, regles, principis**, etc., i això per una raó pràctica que es tradueix en la necessitat de contemplar la normativa deontològica com una normativa de compliment obligat, exigible als advocats, i no des d'un punt de vista únicament intern de la professió, de responsabilitat disciplinària o col·legial, com veurem, sinó des del punt de vista ampli i efectiu de la inserció de l'activitat professional en l'ordenament jurídic general, en el món econòmic (el mercat), i en l'especial finalitat de la professió que, repetim, se cenyeix, fonamentalment, a l'exercici del dret de defensa (en sentit ampli) de les persones físiques i jurídiques.

En aquest ordre de coses, la STS de la Sala Contenciosa Administrativa de 17-12-2003, dictada en el R 483/2001, entre moltes altres sentències, que han derivat en una jurisprudència unànime, estableix que:

“[...] les normes deontològiques dels col·legis professionals no són simples tractats de deures morals sense conseqüència en l'ordre disciplinari, ja que determinen obligacions de compliment necessari i responen a les potestats públiques que la Llei delega a favor d'aquests col·legis, de manera que les transgressions de la norma de deontologia professional constitueixen el pressupòsit de l'exercici de facultats disciplinàries dins de l'àmbit dels col·legis professionals.”

De la lectura d'aquest breu fonament jurídic es pot extreure bona part del que hem anunciat fins ara (parla de deures de la professió, amb conseqüències disciplinàries en cas de transgressió, la qual cosa els converteix en obligacions professionals), i esmenta ja el concepte *delegació*, que servirà per a introduir aquest capítol del curs, ja que veurem que la Llei concedeix una especial facultat d'autonomia normativa als professionals mateixos, en aquest cas advocats, i, per mitjà de les seves organitzacions col·legials, a l'Estat espanyol de caràcter obligatori, poder desplegar, o bé els mandats constitucionals, legals, o bé les regles específicament pròpies que es considerin necessàries per al “bon exercici” de la professió, adaptant els primers a la casuística pròpia, creant les segones en els àmbits de l'exercici on la professió ha entès que fa falta l'existència d'una regla, normalment en matèria de relació entre els advocats quan actuen en defensa dels interessos particulars que els han estat confiats, o en matèria de subjecció a la disciplina o l'ordre col·legial.

1.1. La llei com a primera font d'obligacions

El nostre ordenament jurídic general conté una **doble font** d'obligacions, que tindran la seva traducció directa en l'ordre deontològic de la professió.

D'una banda, hi ha els mandats d'ordre constitucional, **Constitució espanyola (CE)**, relacionats amb el dret de defensa dels ciutadans, que han de ser desplegats per les lleis en cadascun dels seus rangs. En aquest desplegament, hi exerceix un paper fonamental la **Llei orgànica del poder judicial (LOPJ)**, com a Llei dirigida a establir aquest desplegament constitucional en les activitats del món jurídic, des de l'especial exclusivitat de la responsabilitat de l'Administració de justícia en aquesta comesa¹, responsabilitat que serà objecte de delegació en els professionals (advocats i procuradors), sense perjudici del contingut deontològic que les lleis processals o algunes lleis de caràcter substantiu puguin contenir.

⁽¹⁾Jutges i magistrats, secretaris, funcionaris de justícia, Ministeri Fiscal, i en menor mesura notaris i registradors.

D'altra banda, ens trobem amb les **lleis** que específicament donen efectivitat a la delegació en els mateixos professionals de les facultats normatives de la professió, que han de donar cabuda als preceptes de l'ordenament jurídic general i als mandats anteriorment esmentats, que, concretament, en el nostre Estat són la Llei estatal de col·legis professionals i la Llei catalana de col·legis professionals, lleis que constituïran aquesta habilitació legal necessària per al desplegament normatiu col·legial, derivada del principi de reserva de llei, que obliga a preveure la necessitat que una llei concedeixi prou habilitació a una organització col·legial per a desplegar, aprovar i exigir una determinada sèrie d'obligacions professionals.

Poder judicial

No obstant això, i malgrat aquesta primera doble distinció de fonts legals, no hem d'obviar que el poder legislatiu, per mitjà de lleis generals que afecten el "mercat" o el "tràfic", ha exercit, cada vegada amb més incidència en l'exercici de les professions col·legiades, una influència decisiva en l'aparició de noves obligacions, algunes de les quals bé es podrien incloure en l'ordenament deontològic específic, o una influència decisiva en la depuració de les normes deontològiques que han de constituir sense excepció regles de la professió d'aquelles altres que signifiquin o puguin haver significat una especial "trava" per a la lliure competència, els honoraris, la publicitat, els drets dels consumidors, etc., mitjançant, o bé la transposició a l'ordenament jurídic estatal de les directives comunitàries, especialment la que afecta la prestació de serveis (Llei òmnibus), o bé el reconeixement de la subjecció dels professionals a les lleis de caràcter general que regulen el "mercat" (Llei general de publicitat, lleis de protecció dels drets de consumidors i usuaris, Llei de competència deslleial, Llei de protecció de dades, lleis tributàries, blanqueig de capitals, etc.)

1.2. La Constitució espanyola (CE). La Llei orgànica del poder judicial (LOPJ)

1.2.1. La Constitució espanyola (CE)

Com a primera font de les obligacions deontològiques cal esmentar necessàriament la CE, no per la seva ubicació com a llei marc de la resta de l'ordenament jurídic estatal, sinó com a norma que conté bona part de la justificació de l'existència de normes deontològiques de compliment obligat, o bé estableix el mandat que, per mitjà de lleis orgàniques de desplegament, es dissenyin una altra part d'aquestes obligacions.

Defensa dels ciutadans

Són múltiples els preceptes constitucionals que la CE conté referits al dret de defensa dels ciutadans, el qual articula com un dels eixos fonamentals de l'estat de dret, sia en matèria de drets i llibertats (art. 17, 24, 25, 26 CE), sia en matèria de regulació específica de les garanties (art. 53 CE), sia en matèria de configuració com a poder desvinculat del poder executiu i del legislatiu del poder judicial (art. 117 i seg.), amb la seva evident transcendència a l'hora d'establir com a norma deontològica per excel·lència la norma de "garantia" d'aquest dret de defensa com és el secret professional, o bé d'establir altres regles deontològiques destinades a la preservació per part de l'advocat d'aquest dret que afecta els seus clients (confidencialitat en les negociacions, renúncia, substitució, conflicte d'interessos...), finalitzant amb l'exigència normativa professional de la "bona praxi professional", que es converteix en l'element configurador de la "lleialtat professional".

Així mateix, la CE ja anuncia l'existència dels col·legis professionals i la importància de l'exercici de les professions titulades (art. 36 i art. 52), això en relació directa amb els drets dels ciutadans, i ha de preveure aquesta finalitat constitucional de protecció dels drets particulars com a nucli principal de la "necessitat" de l'existència de les organitzacions col·legials que donin empara al mandat de forma obligatòria a tots els professionals, sense excepció.

D'aquests preceptes neix la definició que el mateix Tribunal Constitucional ha anat dibuixant en les seves sentències, establint alguns conceptes, com la condició de poders públics dels col·legis professionals a efectes d'aquesta protecció dels drets fonamentals dels ciutadans, és a dir, el seu caràcter de corporacions de dret públic, caràcter limitat i parcial, ja que no es pot ocultar la seva condició d'associacions corporatives de determinades professions, sense que els seus òrgans de govern o empleats formin part de l'Administració pública, però amb una vocació evidentment pública en matèria de l'establiment de regles o obligacions que afecten el lliure exercici professional (també reconegut en la CE), o bé en l'exercici de la potestat disciplinària davant els seus col·legiats, exercici que ha estat objecte de delegació, i que comporta la vinculació i submissió d'aquest al dret administratiu comú, amb la facultat de revisió ordinària per part dels òrgans judicials del procés contenciós administratiu.

1.2.2. La Llei orgànica del poder judicial (LOPJ)

En matèria d'obligacions deontològiques, de l'estructuració d'aquestes en normes deontològiques positives, de l'establiment de regles professionals, hi té un paper fonamental una llei orgànica, prevista amb aquest caràcter ja que afecta drets fonamentals de les persones (destinatari de la justícia o personal que administra la justícia) i les seves llibertats, sense menystenir un tercer grup de protagonistes d'aquests drets i llibertats, però ja no com a titulars d'aquests pel seu caràcter de ciutadans també, sinó com a professionals dels quals depèn la seva articulació pràctica, sia enfront d'altres titulars de drets i llibertats en conflicte, sia enfront dels òrgans de l'Administració que els limita, sanciona, exigeix, etc., que no és cap altra que la Llei orgànica del poder judicial (LOPJ).

Malgrat que gran part de l'articulat es destina al disseny i l'organització del poder judicial, i desplega així el mandat dels articles 117 i següents de la CE, dedica una sèrie de preceptes d'essencial contingut deontològic, que desembocaran en bona part de la regulació deontològica dels advocats.

Concretament el títol II del llibre VII, en els articles 542 a 546 conté aquells preceptes dels quals hem d'examinar el contingut, almenys els més essencials.

Article 542

1. Correspon en exclusiva la denominació i funció d'advocat al llicenciat en dret que exerceixi professionalment la direcció i defensa de les parts en tota classe de processos, o l'assessorament i consell jurídic.

Aquí trobem perfectament establerta la funció bàsica de l'exercici professional de l'advocat: la defensa, sia en els processos davant els tribunals, sia en matèria privada, mitjançant l'assessorament i el consell.

2. En la seva actuació davant els jutjats i tribunals, els advocats són lliures i independents, se subjecten al principi de bona fe, gaudeixen dels drets inherents a la dignitat de la seva funció i són emparats per aquells en la seva llibertat d'expressió i defensa.

Punt dedicat fonamentalment a establir la fortalesa de les eines de la funció de l'advocat, com ara la seva independència i llibertat, la presumpció que la seva actuació és de bona fe, i l'empara reforçada a l'exercici del dret de defensa.

3. Els advocats han de guardar secret de tots els fets o les notícies de què coneguin per raó de qualsevol de les modalitats de la seva actuació professional, i no poden ser obligats a declarar sobre aquests.

Estableix una definició clara i contundent del secret professional dels advocats, que constitueix un deure i empara tot el que es conegui per raó de l'exercici professional, en relació amb el seu client.

Article 543

Tracta dels procuradors dels tribunals i les seves funcions.

Article 544

Estableix la col·legiació com a obligatòria, com a pas previ i necessari a l'inici de l'exercici professional, i l'estableix com a criteri general en l'actuació davant jutjats i tribunals, i admet excepcions quant a l'especial i única vinculació de l'advocat a l'Administració pública, i també estableix el jurament a la CE dels advocats i procuradors.

Article 545

Disposa la llibertat d'elecció d'un advocat, la designació d'ofici (no lliure designació) en els casos necessaris, la gratuïtat de la justícia a qui no tingui recursos, i la inclusió dels graduats socials en la defensa tècnica en determinats procediments (laborals i de Seguretat Social).

Article 546

Estableix la subjecció a responsabilitat dels advocats en el seu exercici professional, introduint la triple responsabilitat que veurem posteriorment (civil, penal, disciplinària), la potestat disciplinària dels col·legis professionals, amb l'única excepció del procediment disciplinari judicial que preveuen els articles 552 a 557 ("Els advocats i procuradors també són corregits disciplinàriament per la seva actuació davant els jutjats i tribunals"), i els drets inherents a la defensa dels advocats en el procediment disciplinari.

1.3. L'habilitació legal per al desplegament de les normes deontològiques. La reserva de llei

El **principi de reserva de llei** obliga al fet que per a establir un determinat “cos legal” que contingui obligacions per als ciutadans, en aquest cas per als professionals, es disposi de prou habilitació legal, és a dir que una llei prèvia estableixi la possibilitat, en aquest cas, per als col·legis professionals, de desplegar una **normativa deontològica pròpia**, que contingui drets i obligacions, que afecti tot el col·lectiu, i que sigui de caràcter exigible, amb la seva correspondència, en cas de transgressió, en un determinat règim disciplinari sancionador, subjecte als drets propis d'aquesta matèria restrictiva de drets i dins els límits de l'ordenament jurídic habilitador.

En aquest sentit, en el nostre Estat conviuen, actualment, per raó del territori i depenent de les competències pròpies de l'Administració central o de l'Administració autonòmica, dues lleis habilitadores de la normativa deontològica: la Llei 2/1974, de 13 de febrer, del Parlament espanyol, modificada per la Llei 25/2009, de 22 de desembre, l'àmbit de la qual abraça la geografia estatal, a excepció del territori de Catalunya, i per a aquest territori la Llei 7/2006, de 31 de maig, del Parlament de Catalunya, de l'exercici de les professions titulades i dels col·legis professionals. Es tracta d'una llei més complexa, ja que regula tant les professions amb col·legi professional obligatori com les professions titulades no col·legiades i els supòsits d'exercici professional per a qui posseeix la titulació necessària però no l'habilitació legal per a aquest exercici (“**intrusisme administratiu**”).

Totes dues normes, en definitiva, compleixen, a més de la funció legislativa derivada dels preceptes que contenen, la funció habilitadora necessària (reserva de llei) perquè els col·legis professionals, agrupats en els seus consells autonòmics, puguin desplegar la normativa deontològica que contingui aquestes “regles” específiques de la professió.

1.4. Les normes específiques que regulen la professió

Una vegada establerts els precedents anteriors, els advocats, agrupats en el nostre col·legis professionals, hem desplegat una sèrie de **normes de caràcter deontològic**, unes de més específicament contenidores de les regles de l'exercici, i altres de més àmplies, amb una regulació més important de l'exercici professional, que, en el nostre Estat, i continuant amb la distinció habilitadora territorial que hem analitzat anteriorment, es deriven en:

A) Àmbit estatal

A.1. Estatut general de l'advocacia espanyola (RD 658/2001, de 22 de juny).

A.2. Codi deontològic de l'advocacia espanyola, aprovat en el Ple del Consell General de l'Advocacia Espanyola de 27-09-2002, i modificat pel Ple de 10-12-2002.

B) Àmbit autonòmic català

Normativa de l'advocacia catalana, aprovada pel Ple del Consell de Col·legis d'Advocats de Catalunya de l'01-02-2008 i 02-03-2009, i aprovada l'adequació a la legalitat mitjançant la Resolució número 880/2009, de 24 de març, del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

C) Àmbit europeu

En l'ordre territorial europeu i amb la vocació de ser un precedent a una futura regulació unitària en el si de la CEE de les regles de l'exercici professional, els representants dels col·legis d'advocats de la Unió Europea, en data 28-10-1988, i amb modificacions de dates 06-12-2002 i 19-05-2006, van aprovar el Codi deontològic dels advocats de la Unió Europea, norma que ha estat inspiradora, en gran manera, de la normativa en el nostre Estat, i la utilitat de la qual és de caràcter supletori, excepte en la regulació destinada a uniformitzar les normes de competència en la transgressió de la normativa deontològica d'estats diferents dels de col·legiació dels advocats.

D) Altres normes que afecten l'exercici professional

D.1. La Llei 2/2007, de 15 de març, estatal de societats professionals.

D.2. La Llei 34/2006, de 30 d'octubre, estatal d'accés a la professió d'advocats i procuradors.

D.3. La Llei 1/1996, de 10 de gener, estatal reguladora de l'assistència jurídica gratuïta.

D.4. RD 1331/2006, de 17 de novembre, estatal de regulació de la relació laboral de caràcter especial dels advocats.

D.5. RD 936/2001, de 3 d'agost, de transposició de la Directiva 98/5 de la CEE, que regula l'exercici permanent a Espanya de la professió d'advocat amb títol professional obtingut en un altre estat membre de la Unió Europea.

D.6. Llei 25/2009, de 22 de desembre, estatal, de modificació de diverses lleis per a la seva adaptació a la Llei per a lliure accés a les activitats de serveis i el seu exercici (Llei òmnibus).

2. Desplegament de les regles o obligacions deontològiques

Com a pas previ a destinar ja bona part d'aquest curs a l'enunciat d'aquest apartat, haurem de significar que, malgrat la diferent regulació normativa de les obligacions deontològiques a l'Estat espanyol, derivada de la concurrència de les normes de caràcter estatal (Estatut general de l'advocacia espanyola, Codi deontològic de l'advocacia espanyola), amb les de caràcter autonòmic català (Normativa de l'advocacia catalana), el contingut de totes dues normes, en línies generals, és altament coincident, com no podria ser d'una altra manera, tenint en compte les fonts primeres de les obligacions deontològiques (CE i LOPJ, entre altres normes adjectives i substantives). Hi ha algunes diferències de desplegament, a les quals farem referència quan pertoqui, per la qual cosa el contingut de les regles l'analitzarem de manera objectiva, i al final esmentarem l'articulat de cada norma específica en què estan regulades.

2.1. Les relacions entre l'advocat i els seus clients

2.1.1. La llibertat i la independència de l'advocat

Som davant un **concepte doble**, però directament relacionat entre si, que configura no solament un "principi", sinó també una sèrie de "regles" de l'exercici professional, situació que apareixerà en diferents normes i que no és res més que la traducció pràctica de la motivació de l'establiment d'aquestes normes, dirigida tant a l'efectivitat pràctica i la seva exigibilitat com a l'enumeració ètica de cada obligació.

Llibertat i independència estan estretament vinculades, encara que la referència a la independència està dirigida a consagrar el principi de la no-ingrència de qualsevol tipus en l'exercici professional de l'advocat, mentre que la referència a la llibertat es dirigeix al camp de les garanties en aquest exercici independent (llibertat d'actuació, d'elecció de mitjans de defensa, d'expressió...).

En aquesta matèria s'estableixen les obligacions següents:

- Renúncia a qualsevol encàrrec professional que pugui veure compromesa la independència i la llibertat.
- Obligació d'informació al client de qualsevol circumstància personal, familiar, laboral, etc. de l'advocat que pugui comportar un risc per al manteniment de la llibertat i la independència.
- Llibertat d'elecció dels mitjans de defensa. Limitació a l'actuació professional al contingut i àmbit de l'encàrrec professional.

Lectures complementàries

Informació extreta dels articles 2, 3 i 4 del Codi deontològic de l'advocacia espanyola (CDAE) i de l'article 19 de la Normativa de l'advocacia catalana (NAC).

2.1.2. L'encàrrec professional. L'acceptació i la renúncia. El conflicte d'interessos

Evidentment l'advocat serà lliure, en concordança amb els principis abans exposats, per a **acceptar** o no un determinat **encàrrec professional**, llibertat que no regeix en la designació d'un advocat pel torn d'ofici com a excepció i excepte els pressupòsits reglamentàriament establerts. Una vegada acceptat un encàrrec o un assessorament concret, l'advocat haurà de dur a terme la defensa diligent dels interessos del seu client en la seva integritat, i hi pot renunciar, sense que sigui necessària una causa específica, però sempre sota el manteniment de totes les mesures que siguin necessàries i oportunes en cada cas concret per a preservar íntegre el dret de defensa del client, sense que el legítim exercici de la renúncia comporti cap perjudici per a aquest client.

La renúncia

Normalment la necessitat de practicar la **renúncia** a continuar amb l'encàrrec professional és conseqüència d'algun **conflicte** amb el **client**, sia de caràcter econòmic (el més generalitzat), traduït en la falta de provisió de fons, de pagament de minuts o de despeses, sia de falta de confiança entre el client i l'advocat per la defensa exercida, la falta de col·laboració, la dificultat en la comunicació o el curs dels esdeveniments que envolten la defensa, sia per la impossibilitat de localitzar o situar el client, sia per incompatibilitats de diferents tipus, però en qualsevol d'aquests casos, quan aparegui el motiu de renúncia, l'advocat ha de ser especialment diligent en la seva execució i pràctica, ja que sovint el moment es presentarà amb la proximitat en el temps d'actuacions judicials o d'una altra índole.

Quant a la **renúncia**, les normes deontològiques estableixen una sèrie d'obligacions:

1) Comunicar la renúncia de manera que quedi acreditada aquesta comunicació (fefaent o justificable) al client, mitjançant qualsevol mitjà que deixi constància d'això. Aquesta comunicació ha de contenir la informació necessària per al client que eviti la pèrdua de drets, informació que és diferent en cada supòsit concret².

2) Executar tots els actes necessaris per a evitar la pèrdua de drets en els supòsits en què la proximitat de dates per a actuacions, la complexitat d'actes processals subjectes a termini, etc. suposin la possibilitat real de què es pugui produir aquesta pèrdua de drets. Això es tradueix en el fet que l'advocat, malgrat tenir dret a renunciar en qualsevol moment, ha d'executar encara actes de defensa que s'entenguin adequats i necessaris per a una bona successió de defensa en sentit ampli (celebració de vistes, formalització de recursos, actes notariais, liquidacions d'impostos...).

3) En els supòsits en què hi hagi una actuació judicial, l'advocat ha de comunicar la renúncia a l'òrgan judicial corresponent, i aquesta obligació no ha de quedar acomplerta amb la simple comunicació, sinó que ha de preveure una sèrie d'alternatives pràctiques segons l'actuació judicial que es produeixi com a resposta, en concret:

a) La simple comunicació a l'òrgan judicial no és suficient. Cal esperar que l'òrgan proveeixi la renúncia presentada i acordi el que s'hi insti, que pot ser el requeriment preceptiu al client perquè designi un nou advocat en el termini que li concedeixi el jutjat o tribunal, o bé la designació d'ofici si la defensa és preceptiva, o pot ser l'advertiment formal que, si no procedeix a la designació d'un nou professional, o no la sol·licita d'ofici si escau, li pararan els perjudicis processals que siguin procedents en els supòsits que la defensa no sigui preceptiva per a la continuació del procés.

b) En cas que l'òrgan judicial no proveeixi la renúncia, amb els pronunciaments anteriors, caldrà insistir en això, però en aquest interval la defensa es considera que continua essent la mateixa, per la qual cosa la renúncia encara no haurà guanyat efectivitat.

c) Si l'òrgan judicial no accepta la renúncia, i es pronuncia expressament, caldrà procedir a recórrer formalment contra aquest pronunciament, sobre la base que la renúncia de l'advocat no és una qüestió jurisdiccional, per la qual cosa l'òrgan judicial no té competències per a acceptar o denegar aquest acte, que competeix només a la relació advocat-client, amb independència que la renúncia provoqui efectes processals al client, o obligui a l'alteració del temps del procés. Únicament el jutge o tribunal pot actuar disciplinàriament contra l'advocat que hagi renunciat sense una causa justificada amb menys de set dies d'antelació a la celebració d'una vista o acte judicial, segons el que disposa l'article 553.4 de la LOPJ, però sense que això signifiqui, per tant, que pugui rebutjar la renúncia efectuada.

⁽²⁾Terminis de prescripció d'accions, de caducitat de drets, d'interposició de recursos, de terminis processals, accions recomanades.

Nota

Cal tenir present que la renúncia és un dret que té l'advocat, sense que estigui subjecta a cap termini concret de pràctica, per la qual cosa les obligacions anteriors es converteixen en actes de defensa dirigits a evitar no una responsabilitat derivada de la renúncia, que no és exigible, sinó derivada del possible perjudici que pugui ocasionar la seva pràctica sense condicions.

4) Facilitar al client o al seu nou advocat tota la informació necessària i adequada a la defensa concreta a la qual s'ha renunciat, i també tota la documentació que sigui necessària per a la defensa adequada, tenint en compte que el concepte de documentació és ampli i es refereix a trasllats judicials, còpies, documents originals, informes, estudis de jurisprudència, sense perjudici que el client hagi d'assumir el cost de la reproducció de documents.

Lectures complementàries

Informació extreta de l'article 13.3 del Codi deontològic de l'advocacia espanyola (CDAE) i de l'article 21 de la Normativa de l'advocacia catalana (NAC).

El conflicte d'interessos

Com a tractament específic de part de les circumstàncies que envolten l'encàrrec professional, cal dedicar un capítol específic al que en termes deontològics s'ha denominat genèricament el **conflicte d'interessos**, concepte que inclou diferents normes en una de sola, i que **regula** un aspecte important de la **independència** de l'advocat: la seva posició davant l'acceptació d'un encàrrec professional que pugui representar situar-se en una posició compromesa davant diversos clients, amb diversos interessos en joc, enfront d'antics clients, amb el risc d'utilitzar els coneixements que s'han adquirit en virtut de la confiança dipositada pel client, o enfront de qui, tot i no haver adquirit la condició efectiva de client després d'una determinada consulta, ha dipositat, d'alguna manera, aquesta confiança.

Així, la norma sol ser complexa i aborda diferents situacions:

- La **prohibició a l'advocat d'intervenir en l'assessorament/defensa** de dues o més parts que puguin tenir interessos contraposats, o hi hagi un risc potencial que es produeixi aquest conflicte d'interessos, cosa que posa en perill la independència de l'advocat o la seva obligació de mantenir el secret professional. Aquesta prohibició impossibilita pràcticament qualsevol actuació per a dues o més parts alhora, malgrat que s'estigui en disposició de garantir la més estricta neutralitat, ja que, malgrat que es tracti de negociacions, concertacions o discussions de caràcter pacífic i de bona fe, sempre hi ha diferents interessos en la contractació, redacció d'acords, convenis, etc. Però, no obstant això, hi ha la possibilitat d'intervenir com a tècnic en la concertació entre parts, sense infringir la normativa deontològica, com per exemple preveu fins i tot la Llei d'enjudiciament civil, que permet litigar les parts amb una sola direcció jurídica en procediments de família de mutu acord, encara que aquesta excepció està basada en el control jurisdiccional o la fiscalització del conveni concertat.
- La **prohibició a l'advocat d'intervenir en accions, reclamacions, encàrrecs** en general, que signifiquin actuacions contra qui hagi estat el seu client, a fi d'evitar que el seu privilegiat coneixement de les circumstàncies que envolten el seu client es pugui veure compromès en el nou encàrrec. La norma conté **dues excepcions** de difícil concreció a la pràctica, com ara que pel temps transcorregut, o per la naturalesa de l'assumpte encarregat, no sigui possible fer aquest ús privilegiat de la informació obtinguda en la relació anterior de confiança, i podem parlar de difícil concreció, perquè

Lectures complementàries

Informació extreta de l'article 13 (números 4 a 7) del Codi deontològic de l'advocacia espanyola (CDAE) i de l'article 22 de la Normativa de l'advocacia catalana (NAC).

és impossible establir un criteri previ del temps transcorregut o del tipus de naturalesa dels assumptes, per la qual cosa serà necessari acudir, per a la interpretació del concurs o no de les excepcions, a cada supòsit pràctic, en relació amb l'absència de risc de posar en perill el coneixement basat en el contingut del secret professional.

- La **prohibició per a l'advocat d'acceptar un encàrrec** per a la part contrària d'aquella que, o bé personalment, o bé per mitjà d'un altre advocat o dels seus representants legals, l'hagi posat en antecedents de l'assumpte concret, per una consulta puntual o un assessorament previ, malgrat no haver acceptat l'encàrrec professional, ja que ja han entrat en concurs els béns jurídics que protegeix la norma, és a dir, la confiança i la informació emparada pel secret professional.
- L'**extensió de les prohibicions anteriors als passants**, col·laboradors, socis o personal dependent de l'advocat, ja que són dipositaris, via indirecta, dels mateixos preceptes dignes de protecció.

2.1.3. El dret d'informació

Una especial rellevància concedeix la normativa deontològica a aquest dret bàsic del client, dret cada vegada més invocat en els conflictes que es presenten entre client i advocat, a causa que el seu concepte s'estén a totes les facetes de l'encàrrec professional, amb inclusió de les relatives a la relació econòmica, l'establiment d'objectius previs, els costos raonables de les actuacions, etc. En concret, la normativa deontològica estableix, en relació amb aquesta matèria, les obligacions següents:

- **Informar** sobre les **circumstàncies professionals de l'advocat** (col·legiació, assegurança professional, antecedents disciplinaris...).
- **Informar** sobre les **línies de defensa** que s'han d'adoptar en cada encàrrec concret, amb la determinació prèvia de les possibilitats raonables d'èxit, amb les conseqüències del consell jurídic que això comporti.
- **Informar del cost** previsible de l'encàrrec professional, amb inclusió dels honoraris propis, les despeses avançades que s'han de fer, les taxes i els impostos, i les hipotètiques costes d'un procés judicial.
- **Informar** sobre les **actuacions professionals realitzades**, de tal manera que el client tingui la percepció que hi ha un seguiment real del seu assumpte (diligència professional), i especialment sobre les circumstàncies significatives dels encàrrecs (sentències, termes...).

Lectures complementàries

Informació extreta de l'article 13.9 del Codi deontològic de l'advocacia espanyola (CDAE) i de l'article 20 de la Normativa de l'advocacia catalana (NAC).

- **Informar**, quan ho aconselli l'estat econòmic del client, del **contingut del benefici de justícia gratuïta** i dels efectes tant de la seva concessió com de la seva denegació.

2.1.4. El secret professional. La seva extensió. El relleu del secret

Som davant un **concepte bàsic** per al desplegament de la normativa deontològica, que inspira i presideix bona part del seu contingut. És una institució que concedeix justificació, en bona part, a la mateixa professió de l'advocacia i que constitueix un concepte de garantia del dipòsit de la confiança per part del client en el seu advocat, que possibilitarà el desenvolupament eficaç de l'encàrrec professional, el qual s'ha de dur a terme dins els límits que comporta l'obligació o el deure de guardar el secret professional.

Entenem que aquest concepte ha d'estar situat dins els principis de la relació advocat-client, per aquesta especial referència a la confiança, malgrat que la normativa deontològica, per raó d'origen legal, el situa com a concepte aïllat i amb entitat pròpia.

Com ja hem vist en analitzar el contingut de l'article 542.3 de la LOPJ, la naturalesa del secret professional el configura com un deure de l'advocat, al qual no es pot fer excepcions, excepte en els supòsits de relleu que veurem més endavant. Aquest deure es transformarà, alhora i des del punt de vista de la normativa pròpiament deontològica, en un dret de l'advocat, que pot invocar davant qui pretengui posar en perill la integritat dels coneixements objecte de secret professional, els quals cal contemplar de manera generosa i extensiva quant a la seva composició, ja que el mandat de la LOPJ és de caràcter absolut, atès que parla de "tot" el que conegui l'advocat per raó de qualsevol de les modalitats del seu exercici professional, per la qual cosa, i amb l'única excepció del relleu del secret tàcit que significa utilitzar totes aquelles dades necessàries per a l'eficàcia de la defensa dels interessos del client, sempre ha de prevaler, en situacions de dubte, el caràcter secret dels nostres coneixements sobre l'assumpte.

És lògic que, per exemple, la interposició d'una demanda, una contestació a la demanda, una querrela, etc. impliqui el relleu tàcit del secret sobre tots els fets o les circumstàncies sobre aquests fets que siguin necessaris per a aquest exercici eficaç de la defensa; en cas de dubte, sempre ha de prevaler el caràcter secret dels coneixements.

Evidentment, en el curs de l'exercici professional, l'advocat es trobarà en situacions en què el secret professional pot estar en risc (requeriments judicials, actuacions tributàries, entrades i registres, citació com a imputat/testimoni...) i és en aquestes situacions en què ha de recordar aquest caràcter ampli o absolut que li atorga la LOPJ, a fi d'imposar el seu respecte, siguin quines siguin les amenaces que rebí pel manteniment del secret; denunciar la seva pertorbació,

sol·licitar l'empara del col·legi professional, etc., davant els efectes perjudicials que aquest risc comporti per al dret de defensa del seu client, protecció nuclear de la professió d'advocat.

Qualsevol falta d'activitat per a preservar el contingut del secret professional no solament podria comportar l'origen d'una reclamació pels suposats perjudicis que es puguin produir, sinó també conseqüències disciplinàries i fins d'ordre penal.

Les obligacions en matèria de secret professional s'estenen també als passants, col·laboradors, socis, personal dependent de l'advocat, i és una matèria que s'ha de mantenir en aquesta situació (reservada), encara que hagi finalitzat l'encàrrec professional.

Extensió del secret

La normativa deontològica, a més de preveure el mandat de la LOPJ en sentit estricte, dins l'àmbit de les seves competències pròpies, ha configurat un concepte més ampli del secret professional quant a l'exercici pràctic de la professió, i l'ha estès al terreny de la "**confidencialitat**" que obligarà a mantenir "en secret" el contingut dels tractes, les converses i les comunicacions que es produeixin entre els advocats, sempre en el si de la defensa d'interessos particulars, la seva tasca professional, sigui quin sigui el mitjà o el suport emprat per a aquestes negociacions o comunicacions, de tal manera que aquesta extensió, diguem-ne "col·legial", del secret representi el marc ideal de garantia per a la confiança aquesta vegada entre professionals, no entre advocat-client, que pugui facilitar les propostes de pactes, acords, etc., dirigides a una part molt significativa de la tasca professional, consistent en l'evitació de litigis o confrontacions contencioses.

Aquesta confidencialitat comporta la prohibició de revelar en qualsevol àmbit el contingut d'aquesta, i això implica que tot el que s'ha manifestat per a aconseguir un acord, si aquest no es produeix, no ha existit.

Alhora, aquesta extensió col·legial del concepte legal del secret professional implica la possibilitat que "col·legialment" se'n pugui preveure el relleu o l'aixecament en condicions determinades, com veurem seguidament.

El relleu del secret

Com hem exposat en l'apartat anterior, el **secret professional**, i fonamentalment la seva extensió col·legial, **pot ser objecte de relleu**, sia pel destinatari de la protecció (client, hereus del client, altres advocats), sia pel col·legi d'advocats territorialment competent per a això, encara que en aquest ordre

de coses hi ha una notable diferència, en aquest moment, entre la regulació estatal (CDAE) i la regulació catalana (NAC), de tal manera que el CDAE, en l'article 5, apartat 8, estableix que:

“En els casos excepcionals de summa gravetat, en els quals l'obligada preservació del secret professional pugui causar perjudicis irreparables o injustícies flagrants, el degà del col·legi ha d'aconsellar l'advocat amb la finalitat exclusiva d'orientar i, si és possible, determinar mitjans o procediments alternatius de solució del problema plantejat ponderant els béns jurídics en conflicte. Això no afecta la llibertat del client, no subjecte al secret professional, però el consentiment del qual per si sol no excusa l'advocat de la seva preservació.”

Mentre que la NAC, en l'article 33, disposa que:

“El secret professional es pot aixecar en els supòsits següents: a) quan el manteniment del secret pugui causar una lesió notòriament injusta i greu a l'advocat o a un tercer; b) quan l'advocat sigui autoritzat expressament pel titular de l'àmbit de la informació reservada; c) en els expedients disciplinaris col·legials i d'impugnació d'honoraris.”

Entenem que la **diferència essencial** es troba en la redacció de la norma, mentre que en realitat totes dues normes estan anunciant l'existència d'una realitat pràctica, com és la possible col·lisió, amb el manteniment absolut de la institució del secret i de la seva extensió col·legial, de drets en concurs, com ara el que té el client, com a garantia legal per a facilitar l'exercici del dret de defensa, i el que tenen tercers amb vista al seu dret de defensa respectiu, o els mateixos advocats en els conflictes que puguin sorgir respecte de les relacions amb el seu client, fonamentalment econòmiques.

La solució que donen totes dues normes és diferent, ja que mentre que el CDAE advoca per la **cerca específica**, aplicada a cada supòsit concret, per part dels òrgans col·legials (degà) d'una solució adequada i alternativa al relleu del secret, la NAC estableix ja un procediment taxat en **supòsits** (lesió notòria i injusta a un tercer o al mateix advocat), i en el poder de decisió del relleu, que es concedeix en primer lloc al titular del dret, o als seus hereus, i finalment, en cas de negativa o d'absència de pronunciament per part d'aquests, al col·legi d'advocats.

És evident que la potestat discrecional que es concedeix a l'òrgan col·legial en la NAC ha de comportar la motivació adequada de l'acord administratiu, acord susceptible de revisió per mitjans dels recursos ordinaris en via administrativa o judicial per part dels que hi siguin parts interessades, i s'ha d'incoar un procediment contradictori de petició i audiència als interessats en el qual s'ha d'acreditar el concurs, per part del peticionari, dels requisits preceptius.

A manera d'exemple podem assenyalar, en el supòsit de lesió injusta i notòria a l'advocat, els casos en què aquest hagi de disposar del relleu necessari per a poder reclamar els seus honoraris impagats, o bé en el supòsit de lesió injusta i notòria a tercers, aquells en què, si no es pot disposar del relleu col·legial, l'advocat no pugui acreditar, davant una al·legació de prescripció per la contrapart, la interrupció d'aquesta pel fet que hi ha reclamacions i negociacions en el període hàbil, entre advocats, que no han portat a cap acord satisfactori per a les parts.

Cal assenyalar, en l'ordre pràctic, en primer lloc, que malgrat que no hi ha cap prevenció normativa encara avui dia en el CDAE per a articular la petició i l'acord de relleu del secret i la seva extensió, la gran majoria dels col·legis professionals de l'Estat tramiten aquestes peticions en virtut de la necessitat de solucionar la col·lisió de drets, mentre que, en segon lloc, hi ha àmbits de l'exercici professional en què es produeix amb molta freqüència l'exercici de la negociació entre lletrats (procés matrimonial, laboral, dret privat, propietat industrial i intel·lectual, societari...) i en els quals és absolutament recomanable establir clarament, de manera expressa, en el si de les comunicacions, el caràcter de secretes o confidencials, o bé la vocació que determinades comunicacions no siguin considerades com a secretes o confidencials, perquè tenen caràcter d'expressions d'un mandat (dels clients) amb destinació a fer efecte davant tercers o davant els jutjats i tribunals, en el supòsit de l'exercici d'accions judicials. Aquesta recomanació possibilita sempre a la contrapart que pugui rebutjar un determinat caràcter (confidencial o no) o pugui acceptar-lo expressament o tàcitament, amb els beneficis evidents que, amb vista a les situacions posteriors que puguin succeir, se'n deriven.

2.1.5. La prevenció del blanqueig de capitals i la prevenció del finançament dels delictes de terrorisme amb vista a la relació advocat-client

Directament relacionat amb la institució del secret professional hi ha el debat intens que ha suscitat la regulació legal de la prevenció del blanqueig de capitals i del finançament del terrorisme en l'Estat, precisament perquè comporta, d'alguna manera, una primera esquadra important en la definició legal (LOPJ) del secret, ja que, a la pràctica, la subjecció dels advocats a les prevencions de la Llei 10/2010, de 28 d'abril, significa posar en coneixement de tercers, en aquest cas l'Estat, per mitjà de l'autoritat especialment designada per a això, circumstàncies conegudes del client per l'advocat en el si de l'encàrrec professional, fins i tot en la seva fase embrionària, inicial o de consulta.

En aquesta regulació legal es defineix el **blanqueig de capitals** en diferents formes d'activitat enfront del tractament dels capitals, amb referència al següent:

- 1) La **conversió** o la **transferència de béns**, sabent que aquests béns procedeixen d'una activitat delictiva o de la participació en aquesta, amb el propòsit d'ocultar o d'encobrir l'origen il·lícit dels béns o d'ajudar persones que hi estan implicades a eludir les conseqüències jurídiques dels seus actes.
- 2) L'ocultació o l'encobriment de la naturalesa, l'origen, la localització, la disposició, el moviment o la propietat real de béns o drets sobre els béns, sabent que aquests béns procedeixen d'una activitat delictiva o de la participació en una activitat delictiva.

Lectures complementàries

Informació extreta de l'article 5 del Codi deontològic de l'advocacia espanyola (CDAE) i dels articles 31 a 34 de la Normativa de l'advocacia catalana (NAC).

Normativa aplicable

La normativa aplicable actualment, pendent de l'aprovació d'un reglament que desplegui la Llei 10/2010, són aquesta llei, que transposa a la normativa estatal la tercera Directiva CEE 2005/60, de 26 d'octubre, i la Llei 19/1993 i la seva modificació del 2003 (per a fets anteriors a la Llei 10/2010), i el RD 925/1995, que desplega la Llei 19/1993, sense oblidar la modificació del Codi penal en aquest sentit, amb la nova redacció dels articles 301 a 304.

3) L'adquisició, possessió o utilització de béns, sabent, en el moment de rebre'ls, que procedeixen d'una activitat delictiva o de la participació en aquesta.

4) La participació en algunes de les activitats esmentades en els punts anteriors, l'associació per a cometre aquest tipus d'actes, les temptatives de perpetrar-los i el fet d'ajudar, instigar o aconsellar algú per a fer-los o facilitar-ne l'execució.

N'hi ha prou, doncs, que els béns procedeixin d'una "activitat delictiva", en qualsevol de les modalitats que estableix la Llei, i, respecte dels advocats, les obligacions de la Llei estan desplegades en l'article 2.

Article 2

Article 2, lletra ñ: "Els advocats i altres professionals independents quan participin en la concepció, la realització o l'assessorament d'operacions per compte de clients relatives a la compravenda de béns immobles o entitats comercials, la gestió de fons, valors o altres actius, l'obertura o gestió de comptes corrents, comptes d'estalvis o comptes de valors, l'organització de les aportacions necessàries per a la creació, el funcionament o la gestió d'empreses o la creació, el funcionament o la gestió de fideïcomisos (trusts), societats o estructures anàlogues, o quan actuïn per compte de clients en qualsevol operació financera immobiliària."

Article 2, lletra o: "Constituir societats o altres formes jurídiques; exercir funcions de direcció o secretaria d'una societat, soci d'una associació o funcions similars en relació amb altres persones jurídiques o disposar que una altra persona exerceixi aquestes funcions; facilitar un domicili social o una direcció comercial, postal, administrativa i altres serveis afins a una societat, una associació o qualsevol altre instrument o persona jurídics; exercir funcions de fideïcomissari en un fideïcomís (trust) exprés o instrument jurídic similar o disposar que una altra persona exerceixi aquestes funcions; o exercir funcions d'accionista per compte d'una altra persona, exceptuant les societats que cotitzin en el mercat regulat i estiguin subjectes a requisits d'informació d'acord amb el dret comunitari o normes internacionals equivalents, o disposar que una altra persona exerceixi aquestes funcions."

La definició dels riscos de la intervenció de l'advocat és àmplia i complexa, malgrat que gira en bona part en la figura instrumental de l'advocat, ja que la llei mira d'evitar, precisament, col·locar un advocat en el protagonisme de certes operacions de marcat contingut econòmic, a fi que la protecció que li atorgava el secret professional i el mandat de la LOPJ als jutges i tribunals de respectar-lo comportés la més absoluta opacitat sobre la identitat real dels titulars de les operacions econòmiques, i de la procedència dels capitals necessaris per a aquestes.

La Llei, evidentment, exclou de l'àmbit transgressor de l'activitat de l'advocat la seva funció d'assessor o conseller davant el client que sol·liciti de la seva activitat professional delimitar la posició jurídica d'aquest client dins la realitat jurídica en la qual es desenvolupa (assessorament previ sobre la licitud o il·licitud de determinades actuacions), o la seva funció activa de defensor del client en processos judicials o en relació amb aquests.

Les normes de la Llei, doncs, imposen a l'advocat, com a altres agents del mercat o de l'ordenament jurídic, el deure de comunicar a l'autoritat (SEPBLAC) determinades operacions dels seus clients de les quals hagin tingut co-neixement, mitjançant l'articulació correcta de les obligacions que estableix la llei, que podem agrupar, segons criteris determinats pel Consell General de l'Advocacia Espanyola (CGAE) en aquesta matèria, en:

- Obligacions de diligència deguda: identificació dels clients amb caràcter previ a l'encàrrec, amb expressió del titular real en cas de persones interposades, o persones jurídiques, i abstenció de la seva actuació professional si no és possible aquesta identificació.
- Propòsit i índole de la relació de negocis, verificant les activitats declarades pel client segons el seu nivell de risc.
- Seguiment continuat de la relació de negocis.
- Possibilitat d'assumir les obligacions anteriors de manera simplificada en els supòsits que preveu la Llei (entitats de dret públic de la CEE, entitats financeres de la CEE, societats cotitzades...).
- Possibilitat d'assumir les obligacions amb caràcter reforçat (clients que han exercit activitats públiques).
- Obligacions d'informació, com l'anàlisi del risc, per escrit, amb el resultat de l'abstenció d'assumir l'encàrrec en cas de risc efectiu i posterior col·laboració amb el SEPBLAC (art.18 de la Llei).
- Prohibició de revelació al client o a tercers de la comunicació al SEPBLAC, sense que es transgredeixi aquesta obligació en informar el client de la il·licitud d'una actuació possible.
- Conservació dels documents que acreditin el compliment dels deures, pel termini de deu anys (en suports magnètics o electrònics).
- Alta censal en determinats supòsits d'exercici en el SEPBLAC, designant un representant.
- Mesures de control intern (manual de procediments).
- Mesures de control extern i formació d'empleats.

Enllaç recomanat

Davant aquesta complexa regulació legal de la prevenció, el CGAE ha emès, per mitjà del seu lloc web (<http://www.abogados.es/> o <http://www.cgae.es/>) una sèrie de recomanacions legals que cal aplicar en el full per encàrrec professional, i ha establert models en què consten els advertiments formals als clients sobre les obligacions legals que els poden afectar.

El CGAE ha establert un catàleg d'operacions de risc, orientatiu, que inclou gran part de les operacions societàries no habituals, els desemborsaments no habituals de fons, els apoderaments no habituals, les operacions amb paradisos fiscals, les operacions amb divergència entre el preu declarat en instrument públic i el real, etc.

2.1.6. Les relacions de l'advocat amb la part contrària

Lògicament, l'advocat també es pot veure en la situació de relacionar-se amb la part contrària, condició que pot ser ja definida (hi ha conflicte d'interessos entre el seu client i uns altres), o pot ser embrionària (encara no hi ha una situació conflictiva), i en aquesta tessitura, la normativa deontològica regula, de manera molt breu però suficient, l'actuació de l'advocat en aquests casos.

El bé jurídic que s'ha de protegir és la protecció dels drets de la part contrària, a fi que la seva situació enfront de la nostra intervenció professional no pugui ser aprofitada per a aconseguir un avantatge del nostre client fruit de la falta d'assessorament legal de la part contrària, o d'obviar aquest assessorament legal, de tal manera que es pugui produir un vici del consentiment en la part més "feble" en el sentit jurídic.

Per això l'advocat ha de recomanar sempre a qui no disposi de l'assessorament d'un altre advocat que el contracti, a fi de poder establir un equilibri jurídic, excepte en els supòsits en què aquest assessorament sigui rebutjat lliurement i conscientment. En aquests casos, és recomanable la constància documental de l'advertiment, i per això, quan la part contrària disposi d'un advocat, l'advocat contrari ja no pot establir cap contacte amb aquesta, i s'ha de vehicular per mitjà de l'altre advocat. En les situacions en què no sigui possible establir aquest contacte amb l'advocat de la part contrària, abans de dirigir-nos directament a aquesta, hem de deixar constància de la frustració de l'intent, i advertir, per escrit, l'advocat contrari de la situació que s'ha presentat i dels efectes que comportarà, entre els quals hi ha el fet de considerar que ja no dirigeix la defensa de la contrapart, amb llibertat per a establir contacte amb aquesta.

2.2. Les relacions entre advocats

La professió d'advocat té, és clar, diferents aspectes conceptuals que la distingeixen d'altres professions, normalment derivats de la finalitat de la professió (**dret de defensa**), de formació, de requisits d'accés, etc.; no obstant això, és una circumstància no conceptual, un dels trets definitoris de la professió, quan la situem en el terreny de l'exercici pràctic, com és el fet objectiu que sovint la

Sancions

Les infraccions i sancions previstes en la Llei són de summa gravetat i importància (pecuniàries entre 60.000,00 euros i 1.500.000,00 euros o el 5% del patrimoni net del subjecte obligat, o el doble de l'import de les operacions en infraccions molt greus).

Lectures complementàries

Informació extreta de l'article 14 del CDAE i de l'article 24 de la NAC.

tasca professional de l'advocat es duu a terme enfront de la tasca professional d'un altre advocat, en l'àmbit contenciós evidentment, però també en l'esfera de la contractació, la negociació, etc.

Aquesta realitat diferencial amb altres professions és la que ha obligat la professió a regular obligacions o a establir regles sobre la manera com s'ha d'articular aquesta relació professional, tenint en compte la defensa d'interessos particulars dels seus clients que els advocats exerceixen.

En aquest sentit, s'han definit una sèrie de **regles** necessàries, algunes de les quals bé es podrien qualificar de *normes de cortesia*, però que no deixen de tenir el contingut obligatori propi de la normativa deontològica, i que responen a la finalitat apuntada de facilitar l'exercici correcte de la professió amb vista a assegurar el dret de defensa dels seus clients. Aquestes regles són:

1) L'obligació dels advocats de rebre amb la màxima celeritat les visites d'altres advocats, i facilitar la reunió amb ells, en el despatx de l'advocat més veterà en cas de conflicte, per a evitar les situacions de privilegi derivades del lloc de reunió.

2) L'obligació d'atendre amb la màxima celeritat possible les comunicacions dels altres advocats, siguin en el suport que siguin.

3) Mantenir el més absolut respecte vers els advocats contraris, evitant qual-sevol al·lusió personal a aquests en els escrits i en els informes forenses, i en tot cas l'advocat ha de tenir en compte que la seva funció és dirigir la defensa dels seus clients, però no representar-los, per la qual cosa l'al·lusió sempre a la "part contrària" evita caure en la intenció de referir-nos a l'advocat contrari com a "autor" dels actes que s'han d'atribuir sempre als seus clients o als seus representants. Lògicament aquesta obligació ha de decaure quan la intervenció de l'advocat, a més de la pròpia de la seva tasca professional, coincideixi amb la del client (defensa d'assumpes propis), amb la del representant legal del client, amb la del testimoni, no per l'encàrrec professional, sinó per situacions alienes a l'encàrrec (prèvies o simultànies). En aquests supòsits hem de recomanar que es faci constar clarament i sense deixar cap dubte aquesta doble o múltiple condició de l'advocat de la part contrària en les al·lusions, citacions, etc. que l'afectin en el procés.

Un exemple clar d'aquesta doble posició el trobem quan l'advocat interposa una jura de comptes o reclamació d'honoraris al seu client o a la part contrària condemnada a costes, procediments en què a l'advocat contrari pot fer, en exercici del legítim dret de defensa dels seus clients, les al·lusions pertinents al treball exercit, la seva suficiència, qualitat, etc.

4) Abstenir-se de citar com a testimoni l'advocat de la part contrària, a fi d'evitar que es posi en perill l'obligació que l'afecta de preservar el secret professional, amb l'excepció ja apuntada en l'epígraf anterior, relativa a la doble o múltiple condició de la intervenció de l'advocat de la part contrària, que permetria aquesta citació amb expressió clara de la qualitat en què es practica.

5) No gravar ni reproduir les converses mantingudes amb altres advocats, sense el seu consentiment, consentiment que, si escau, només comprèn que s'efectui l'enregistrament, però no la possibilitat de divulgar-lo a tercers. Cal ser especialment prudent amb l'actuació dels nostres clients en les reunions mixtes amb altres advocats i els seus clients, en matèria d'enregistraments, i s'ha d'advertir d'aquest fet les parts restants si en tenim coneixement, i cal ser especialment cauts i prudents en reunions d'aquest tipus quant a les nostres manifestacions, propostes, etc., ja que es pot produir el risc cert que les enregistrin persones que no són advocades, a les quals no afecta la prohibició col·legial.

6) No revelar, divulgar ni utilitzar en judici o fora del judici la informació confidencial rebuda d'un altre advocat, sigui quin sigui el mitjà utilitzat.

La regla estableix genèricament la prohibició sobre la informació "confidencial" (ha de ser entre advocats, sense "contagi" a tercers no advocats) "rebuda" d'un altre advocat, per la qual cosa genèricament habilita a la divulgació dels actes de comunicació propis, però s'ha de tenir en compte que aquests actes de comunicació han de ser totalment asèptics quant a les propostes dels altres advocats, la situació objectiva de negociació, els fets que l'envolten o condicionen, etc.; per tant, el que és recomanable en els actes propis de comunicació és fer constar, de manera expressa i notable, la seva condició de no reservats, a fi que l'advocat contrari pugui actuar en conseqüència.

En aquest ordre de comunicacions hi hauria els requeriments practicats en nom dels clients, i, lògicament, les respostes a aquests requeriments entre advocats.

7) No atribuir-se facultats de decisió diferents de les que es tenen, o no facilitar informació falsa als altres advocats.

Aquesta norma té un alt contingut deontològic, ja que empara la qualitat en què l'advocat se situa en una negociació que, en línies generals, serà la d'assessor tècnic, no la d'apoderat, amb la qual cosa les propostes i els acords creuats en una negociació els han de ratificar i aprovar els clients respectius. Es prohibeix a l'advocat que s'irrogui el poder de disposició sobre el fons de les qüestions objecte de negociació si no en disposa, provocant un engany a l'advocat contrari, el qual pot aconsellar al seu client el compliment d'unes determines obligacions, fruit de l'acord, sense que obtingui la contraprestació adequada.

Nota

Aquesta regla o obligació, de caràcter prohibitiu, és l'expressió normativa gràfica d'aquella "extensió" del concepte del secret professional practicada des de l'àmbit col·legial, el bé jurídic protegit de la qual és la possibilitat pràctica que els advocats fem propostes, ofertes, etc. sobre els drets que afecten els nostres clients, amb la finalitat d'obtenir un resultat determinat de caràcter transaccional.

Excepcions

Així mateix, hi ha excepcions a la regla quan els advocats actuem manifestament com a mandatari i no estem actuant en l'esfera de la negociació d'interessos particulars, però la prudència indica que, en aquestes situacions, si no hi consta gràficament la indubtable condició de mandatari, és convenient la sol·licitud d'autorització de contrari o col·legial per a la utilització d'aquestes comunicacions enfront de tercers.

Les relacions entre advocats han d'estar presidides per la lleialtat i la bona fe, per la qual cosa és prohibit faltar a aquests principis amb vista a obtenir un benefici en els interessos del client propi.

8) Comunicar el cessament de les negociacions amb un altre advocat, quan es vulguin iniciar actuacions judicials. És una comunicació de caràcter formal i no obliga a suspendre les negociacions, que poden continuar, però adverteix de la voluntat del client d'iniciar ja les actuacions judicials que siguin pertinents.

9) Mantenir el més profund respecte vers els altres advocats.

10) Evitar les situacions de violència vers els altres advocats, encara que provinquin dels seus propis clients, que han d'impedir per tots els mitjans legítims.

11) Procurar la solució extrajudicial de les reclamacions d'honoraris, evitant la impugnació temerària dels honoraris.

12) Comunicar prèviament a l'inici d'accions judicials contra altres advocats, per reclamacions civils derivades de l'exercici professional, o per reclamacions penals per delictes comesos en aquest exercici de la professió, instant els actes de mediació que siguin adequats al cas per part del col·legi d'avocats competent per a la reclamació per raó del territori, i això sense perjudici que per raons de legalitat o ordre públic aquesta comunicació s'hagi de produir de manera simultània a l'exercici de les accions (risc de destrucció de proves en l'ordre penal, per exemple).

13) No intentar treure profit dels retards o les circumstàncies anàlogues que puguin experimentar els altres advocats relacionats amb el procés, havent d'esperar un marge prudencial de temps si això és possible.

La vènia

Un aspecte essencial de la relació advocat-client és, com ja hem reiterat en diversos moments, la confiança que ha de presidir aquesta relació, almenys una confiança interessada en l'òptima defensa dels interessos particulars, element que, no poques vegades a la pràctica, es pot trencar en el curs o desenvolupament de l'encàrrec professional. Aquesta situació comporta, normalment, la substitució d'un advocat per un altre, acte que, a fi que no es vegi perjudicat el dret de defensa del client (tornem a aquest bé jurídic que cal protegir), mereix una regulació específica, malgrat que no constitueix ja aquesta regulació, denominada *vènia professional*, un factor de protecció dels drets econòmics de l'advocat substituït, que sempre quedarà a resguard de la seva reclamació per les vies ordinàries.

La vènia conté, en línies generals, les regles següents:

- La vènia és l'instrument previst per a articular la substitució entre advocats en una mateixa defensa d'interessos, derivada de la llibertat del client per a triar a cada moment, lliurement, la seva defensa³.

Lectures complementàries

Informació extreta de l'article 12 del CDAE i dels articles 28 a 30 de la NAC.

⁽³⁾A excepció del nostre sistema de designació d'advocat pel torn d'ofici, que restringeix aquest dret o el sanciona amb la pèrdua del benefici de justícia gratuïta.

- L'advocat que sol·liciti la vènia, és a dir el nou advocat, ha d'efectuar la petició a l'antic advocat per escrit, de manera que en quedi constància, i ha d'acreditar que té la designació expressa del client. Com a obligació addicional, de caràcter residual actualment, el nou advocat ha d'informar el seu client de la seva obligació de satisfer els deutes econòmics amb l'anterior advocat, i ha d'oferir la seva intermediació si és necessari, sense perjudici, és clar, d'una eventual discrepància sobre els honoraris.
- L'antic advocat, una vegada rebuda la petició en forma, ha de concedir la vènia immediatament, sense possibilitat de sotmetre-la a cap condició, i, a més, ha d'oferir aquella informació, documentació, etc. necessària per a la conservació efectiva en la seva integritat del dret de defensa del client, de manera anàloga a l'actuació en casos de renúncia de l'advocat; així mateix, ha d'acudir a les necessitats concretes de cada supòsit per assegurar correctament aquest mecanisme.
- Per al supòsit que l'antic advocat no concedeixi la vènia, sol·licitada en forma, el nou advocat, sense perjudici d'exigir les responsabilitats disciplinàries si escau, pot sol·licitar la vènia, amb caràcter d'urgència, al col·legi d'advocats competent per raó del territori, que ha de concedir la vènia en substitució de l'antic advocat si s'han acreditat la petició, la negativa, la condició o falta de resposta i la designació del client.
- Aquesta actuació col·legial se sotmet al principi de bona fe, per la qual cosa la concessió de la vènia és sense perjudici de les qüestions que es plantegin quant a la legitimitat i representació del client per a efectuar la designació, que pot ser revocada en qualsevol moment en què s'acrediti la falta de legitimitat dels requisits.

La concessió de la vènia té com a efecte principal l'alliberament per a l'antic advocat de qualsevol responsabilitat sobre l'encàrrec professional per fets que succeeixin una vegada concedida, sense perjudici del que es derivi d'actes anteriors.

2.3. Les relacions entre els advocats i els tribunals

Les relacions que l'advocat ha de mantenir amb els òrgans judicials han d'estar presidides per les idees de llibertat i independència que ja hem desenvolupat durant aquest curs, ja que aquests principis han de comprometre la nostra actuació davant jutjats i tribunals com a conseqüència lògica de l'exercici de la nostra tasca professional (dret de defensa del client), i sobre la base d'això han de concursar les normes de respecte a l'Administració de justícia i les que protegeixen els drets particulars de les persones físiques o jurídiques, articulats amb la mediació professional dels advocats (tutela efectiva dels jutjats i tribunals).

Lectures complementàries

Informació extreta de l'article 9 de CDAE i dels articles 50 a 54 de la NAC.

En aquest sentit, la normativa deontològica estableix bàsicament les regles següents:

- **Obligació** d'identificar-nos com a advocats (carnet professional, col·legiació obligatòria com a requisit actual d'exercici). En totes les actuacions professionals hem d'exhibir el carnet professional. Aquesta exhibició comporta la nostra declaració implícita de l'habilitació professional vigent (no baixa, no sanció disciplinària, no inhabilitació legal o incompatibilitat).
- Observació d'una especial diligència en el **compliment dels horaris** establerts per a les actuacions judicials.
- **Observar** el lògic **respecte** als representants de l'Administració de justícia, i al **Ministeri Fiscal**, i qualsevol altre operador jurídic que intervingui en el procés, abstenir-nos de gestos i actes de desaprovació en el judici, i exigir als nostres clients la mateixa actuació. Aquesta norma està dirigida a mantenir un marc adequat per a l'exercici professional normal en situacions no sempre idealment aïllades de greus conflictes personals, econòmics, o de qualsevol índole, en els quals estan en joc drets tan transcendents com la llibertat de les persones, per exemple. Cal tenir en compte que viciar un procés amb actes de desconsideració, insults, menyspreus, etc. pot donar resultats perjudicials per al dret de defensa quant al fons, ja que ningú no ha d'ignorar el component humà dels que componen els òrgans judicials. Aquesta obligació no està renyida amb la màxima expressió de la llibertat d'expressió que presideix l'actuació dels advocats davant l'Administració de justícia, llibertat reforçada per la jurisprudència unànime del TC i del TS, que en nombroses resolucions han reiterat que l'exercici del dret de defensa, quan així es justifiqui, permet l'ús d'expressions d'especial veheència o contundència, sense que puguin superar el límit de l'insult o la desconsideració personal.
- **Comportar-se amb prudència, lleialtat i bona fe** en les manifestacions i els escrits. És sens dubte una norma que afecta aspectes purament processals i que configura, en certa manera, l'òptica col·legial respecte als actes de mala fe processals, avui dia castigats en les disposicions de la Llei d'enjudiciament civil (LEC), que, en l'article 247, preveu la sanció a la part, i el trasllat d'actuacions al col·legi professional, quan l'òrgan judicial apreciï, motivadament, qualsevol actuació de mala fe en el procés.
El **trasllat col·legial** és procedent quan l'òrgan judicial entengui que l'actuació de mala fe és responsabilitat de l'advocat, o si escau del procurador dels tribunals, i és l'única mesura que es pot adoptar judicialment, sense que es pugui imposar cap correcció, que està reservada a la part. Lògicament aquesta òptica col·legial té una traducció diferent de la judicial, ja que moltes vegades l'actuació de l'advocat no té el caràcter de deslleial

segons la línia de defensa assumida, encara que sí que ho pugui tenir des de l'òptica de l'ordenació del procés.

Difícilment el col·legi professional pot considerar una vulneració de la normativa deontològica per part d'un advocat que consideri necessari plantejar un recurs previst en l'ordre processal, per les motivacions que es pot reservar, a fi d'una millor defensa dels interessos que dirigeix, malgrat que l'òrgan judicial entengui que aquest recurs és una tàctica dilatòria del procés, perquè creu difícil o impossible que prosperi.

Altres vegades l'actuació de mala fe pot tenir un caràcter objectiu i coincident per això.

L'intent de burlar, per part de l'advocat, el repartiment d'assumpes judicials retirant una acció, o deixant que decaigui, a l'efecte que pugui tornar a ser repartit a un altre òrgan judicial, alterant en part els enunciatos o les persones.

- **Comunicar** als òrgans judicials i a les parts que intervenen en el procés, si és possible, la **suspensió**, **inassistència**, etc. a un acte o vista, contemplada aquesta obligació des d'un punt de vista del respecte, sense interferir en l'ordre processal corresponent a les suspensions, als ajornaments, etc., la disposició del qual no pot ser, evidentment, objecte de la normativa deontològica.
- **Col·laborar** amb les finalitats de l'Administració de justícia. L'advocat és una part important de l'engranatge necessari per a aconseguir esbrinar la "veritat" o el respecte dels drets i interessos legítims dels seus clients, sense que això sigui un obstacle per a executar els actes processals i de defensa adequats a cada cas i emparats pels drets constitucionals que afecten els nostres clients, com és, en el procés penal, el dret de l'imputat a guardar silenci i fins i tot a "mentir", no confessant-se culpable.
- La normativa deontològica fa extensiva aquestes obligacions o regles als procediments situats fora de l'Administració de justícia, com és l'esfera arbitral o la de mediació, en les quals concuren totes i cadascuna de les obligacions deontològiques dels advocats.

Lectures complementàries

Informació extreta de l'article 11 del CDAE i dels articles 25 a 27 de la NAC.

2.4. Les obligacions formals i econòmiques. Els honoraris

L'actuació professional dels advocats té, lògicament, dret a una remuneració que és presidida pel principi bàsic de la llibertat en la fixació dels honoraris, principi que comporta una bona sèrie d'avantatges a l'advocat, que no veurà fiscalitzada, en principi, la valoració del seu treball, però que també comporta una sèrie d'inconvenients derivats de la falta de regulació, que es traduiran en la discrepància de l'import o de la seva generació amb els seus clients.

La normativa deontològica no pot incidir, doncs, en les bases econòmiques, l'import dels honoraris aconsellable, etc., però sí que ho pot fer en tots els aspectes formals que envolten la relació econòmica amb el client, i deixar només pas a l'ordre legal privat quant al contingut de la contractació, la seva eficàcia, nul·litat, etc. Aquesta incidència es tradueix en les regles principals següents:

- Els **honoraris professionals** són els que lliurement acordin les parts, sense cap limitació ni restricció, i es permeten els pactes que no siguin contraris a la Llei, entre els quals cal destacar, per la casuística que tenen, els pactes a percentatge sobre els resultats, i els pactes que inclouen el dret a la compensació d'honoraris amb actius pertanyents al client (costes de contrari, quantitats consignades, indemnitzacions...), els quals, és molt important, s'han de provar per a mantenir-ne l'eficàcia i la legalitat (subscripció per escrit).
- Els advocats han de facilitar al client un **pressupost aproximat** dels costos de la seva actuació si així és requerit per a això.
- Els advocats poden sol·licitar, amb caràcter previ o amb caràcter successiu mentre durin les seves actuacions, al client, les provisions de fons que considerin necessàries per a atendre, en el moment que es produeixin, despeses per compte del client (**despeses bestretes**), o en el moment que es reportin els seus propis honoraris. En els rebuts de provisions corresponents han d'especificar la destinació per a la qual se sol·liciten (**despeses, honoraris o tots dos**).

Provisions de fons

Aquestes provisions de fons són diners propietat del client que estan en dipòsit en els comptes de l'advocat, per la qual cosa només pot disposar d'aquests fons a mesura que es produeixin les despeses o es reportin els honoraris per als quals han estat sol·licitats. I la utilització diferent d'aquest fons constitueix fins i tot la possibilitat d'incórrer en un delictes d'apropiació indeguda. Atès el seu caràcter, les provisions de fons estan subjectes a liquidació final per part de l'advocat, mitjançant el lliurament al client de la factura corresponent d'honoraris i d'abonament de despeses, si escau, en la qual es practica aquesta liquidació entre el saldo que llanci la facturació i l'import de la provisió o les provisions rebudes (abonament o saldo pendent).

Fixació d'honoraris

La llibertat en la fixació dels honoraris implica la recomanació que aquests siguin objecte d'un pacte previ. Aquesta recomanació es converteix en obligació quan el client exigeix prèviament un pressupost dels costos dels professionals, per la qual cosa és desitjable, per a evitar en la mesura que es pugui conflictes futurs, que l'advocat pacti per escrit amb el client l'abast i l'import dels honoraris, mitjançant el full corresponent per encàrrec professional, contracte de prestació de serveis, etc.

- Els **advocats** han d'expedir una **factura** a petició del client, tant si hi ha hagut una provisió de fons com si no, i en tot cas, en finalitzar la seva intervenció professional, i en l'expedició s'han de respectar les obligacions formals de caràcter tributari.
- Els **advocats no** poden **compartir** els seus **honoraris** amb persones alienes a la professió, ni pagar per captació de clientela, sense perjudici de retribuir les col·laboracions jurídiques d'altres companys, la liquidació d'assumptes compartits, l'exercici col·lectiu, regles destinades a evitar que els honoraris apropiats per a la tasca exercida per l'advocat siguin objecte de participació aliena, la qual cosa no està en contradicció amb les fórmules tan diverses que es produeixen per a l'establiment de l'exercici professional, com per exemple l'abonament de lloguers de despatxos o estructures sobre la base de factors variables, com ara percentatges sobre la facturació de l'advocat.
- Els **advocats**, depenent de la seva utilització de provisions de fons dels clients, han de tenir **comptes bancaris** exclusivament destinats al tractament d'aquestes provisions, dels quals només pot disposar de fons en els supòsits ja analitzats prèviament.
- En els supòsits de **taxacions de costes**, els advocats estan obligats a comunicar prèviament als advocats de les parts condemnades a pagar l'import o els imports que s'hi inclouran, a l'efecte de permetre una solució extrajudicial, transaccional o no, d'aquest pagament, per tal d'evitar demores i tràmits improcedents, i s'han d'abstenir de la impugnació temerària de les costes de contrari.
- Els col·legis professionals, en desplegament del que preveu recentment la "Llei òmnibus", i en l'exercici de l'habilitació legal que preveuen les lleis processals, fonamentalment la LEC, han establert, amb caràcter periòdic, diverses normes orientadores sobre els honoraris professionals. Aquestes normes únicament tenen influència en el paper pericial que la LEC reserva a aquestes corporacions, de caràcter obligatori, enfront de la divergència quant a l'import d'uns honoraris determinats, sotmesos a impugnació en el tràmit de taxació de costes, o sotmesos a discussió en un procediment similar. Dins d'aquesta funció orientadora, s'han de destacar no tant els criteris en si mateixos, subjectes a variacions múltiples, com les bases per a aplicar-los, que recullen l'establiment necessari no solament de la quantia econòmica de l'assumpte, sinó també les seves característiques, el temps esmerçat, la dificultat, la intensitat en la dedicació, la urgència o l'especialització requerides, l'interès de l'assumpte, o la utilitat per al client del treball dut a terme, factors que són utilitzats usualment pels jutges i magistrats a l'hora de resoldre sobre l'import adequat dels honoraris, si no hi ha un pacte escrit, o bé quan se sotmeten a la valoració de les costes, que comporten el dret a rescabalar-se la part dels "costos raonables" de la seva defensa, que poden diferir dels pactats amb el seu advocat.

Lectures complementàries

Informació extreta dels articles 15 a 20 del CDAE i dels articles 38 a 45 de la NAC.

2.5. Les obligacions formals. La col·legiació

La nostra normativa deontològica, malgrat que no ens trobem realment enfront de regles o obligacions en sentit estricte, també preveu aspectes derivats de la col·legiació professional, o més aviat de la relació de l'advocat amb el seu col·legi professional, ja que, si bé aquesta és obligatòria i per tant està sotmesa a una sèrie de requisits uniformes⁴, hi ha una esfera de lliure disposició col·legial, traduïda en els estatuts col·legials respectius, que, malgrat que ha de respectar en tot moment la regulació deontològica general, pot establir normes més o menys explícites quant a les obligacions formals, com ara, en principi, les normes dirigides a l'harmonia col·legial⁵.

Aquestes obligacions formals de caràcter col·legial veuen sancionat el seu incompliment, generalment, amb la remissió global a l'incompliment per part de l'advocat del que disposen la normativa deontològica i els seus estatuts.

⁽⁴⁾Formació acadèmica, capacitat professional en un futur immediat amb l'entrada en vigor de la llei d'accés a la professió, manca de factors d'inhabilitació com a sentència ferma que l'estableixi, nacionalitat, domicili, drets i previsió social.

⁽⁵⁾Manteniment de la corporació mitjançant el pagament de les quotes, respecte als òrgans col·legials i els representants dels col·legiats, atenció a les comunicacions i els requeriments col·legials, necessitat d'actualització dels canvis de domicili...

2.6. Les obligacions formals. La publicitat. La competència. La captació de clients

Existeixen una resta d'obligacions formals contingudes en la normativa deontològica, relatives a l'exercici en "el mercat" de l'activitat professional, relacionada amb l'oferta dels serveis, la seva contractació i la seva difusió, i que tenen un cert caràcter residual en la normativa col·legial, a causa que no es tracta de regles en si mateixes que concerneixin les relacions bàsiques de l'advocat amb els seus clients o amb la resta d'operadors jurídics, i a causa que l'evolució constant, principalment liberalitzadora, de les normes pugui comportar qualsevol tipus de restricció a la lliure competència o constituir traves a l'exercici professional lliure. Fonamentalment ens referirem a **tres grups de normes**:

Normes que regulen la publicitat dels advocats

En virtut de l'adequació de la professió a les "lleis generals" que regulen el "mercat", una de les institucions que ha experimentat una evolució més important respecte de situacions anteriors és la de la **publicitat de l'advocat**, que ha passat de ser una activitat tan absolutament reglada, gairebé prohibida en totes les seves facetes (fins i tot existia una limitació a la mida de les plaques als portals dels edificis), pel convenciment de la professió que el prestigi professional era un actiu que feia innecessària qualsevol activitat de promoció, a ser una activitat més o menys habitual dels advocats, en suports mínims (pàgines web, pàgines grogues, directoris professionals...), o en suports més impactants. Fins i tot avui en dia s'ha arribat a accedir, encara que sigui sota la forma d'associacions empresarials d'advocats, o més aviat de prestació de serveis jurídics, a canals publicitaris de gran accés, com la ràdio o la televisió, passant per la premsa, setmanaris, bustiada, etc.

Llei general de publicitat

Aquesta activitat és possible pel principi general que la publicitat dels advocats és lliure, amb els únics límits genèrics que estableix la Llei general de publicitat (publicitat enganyosa, publicitat que atempti contra els valors constitucionals i publicitat que atempti contra la bona fe), o bé amb els límits que estableixi la normativa deontològica, sense que puguin comportar restricció a la llibertat publicitària, sinó tan sols una delimitació dels seus continguts a les regles ètiques. Aquests límits deontològics fan referència a la violació del secret professional, l'esment de la clientela sense la seva autorització, la publicitat comparativa, la publicitat que ofereixi resultats que no depenguin exclusivament de l'advocat, la que pugui afectar les regles professionals en general.

Així mateix, la normativa deontològica prohibeix que els advocats usin els logotips institucionals o dels senyals corporatius dels col·legis professionals, a fi de no produir un engany en els consumidors en aparèixer sota l'empara institucional d'aquests símbols o logotips, i s'estableix la prevenció que es puguin crear logotips propis de la professió per a la seva utilització en la imatge de l'advocat.

La normativa estableix, així mateix, una regla dirigida a evitar l'actuació o l'oferta publicitària enfront de les persones que, perquè han patit un accident o una desgràcia, o bé estan sumides en un procés, no poden disposar d'un criteri raonable i serà per a triar la seva defensa, encara que aquesta regulació, que per la seva falta de concreció i rigor és molt difícil d'exigir a la pràctica, pertany més al terreny de la captació deslleial de clientela que a l'activitat publicitària en si mateixa.

La competència. La captació de clients

Les normes deontològiques solen fer referència també a certes obligacions o regles, de **caràcter** molt **genèric** algunes (NAC) i de **caràcter** més **concret** unes altres (CDAE), relatives a la prohibició d'actuacions dels advocats que puguin significar, o bé actes de competència deslleial, o bé actes de captació deslleial de clientela, i la nostra opinió és que hem d'extremar la prudència quant a la transposició d'aquestes regles a la realitat professional, ja que, malgrat que hi ha certes definicions de *competència deslleial*, com per exemple la prohibició de prestació de serveis gratuïts que comporti la venda a pèrdues, sempre contenen una remissió a la Llei de competència deslleial, i és aconsellable que sigui la mateixa regulació de dret privat en aquestes matèries la que estableixi amb claredat els límits a la competència o els límits a la captació de clientela, per tal que, una vegada "declarat" en resolució judicial o arbitral un acte de competència deslleial, sigui el col·legi professional el que, sobre la base d'aquest pronunciament ferm, exigeixi les responsabilitats en matèria deontològica.

Lectures complementàries

Informació extreta de l'article 7 del CDAE i dels articles 35 a 37 de la NAC.

Lectures complementàries

Informació extreta de l'article 8 del CDAE i de l'article 28 de la NAC.

3. La responsabilitat dels advocats

Com a tancament d'aquest curs, encara que bé podria ser una matèria que l'obris, cal fer referència a la responsabilitat que es deriva de l'exercici professional de l'advocat, idea que se centra en **tres àmbits** molt definits de **responsabilitats**, segons la seva activitat originadora. Els veurem a continuació.

3.1. Responsabilitat penal

L'exercici professional pot derivar, en la tasca de l'advocat, en la comissió d'algun delictes tipificat en el Codi penal vigent, o bé de caràcter general, o bé de caràcter específic de la professió, i es pot establir la classificació següent:

1) Delictes específics de la professió d'advocat. Són els delictes agrupats en el títol XIX, "Dels delictes d'obstrucció a la justícia i la deslleialtat professional", capítol VII del Codi penal (CP), i que el constitueixen els articles 463 a 467 del CP, els quals contenen previsions per a tots els operadors jurídics o persones que intervinguin en els processos, fins i tot les parts, però amb un agreujament sistemàtic de les penes en cas que estiguin comesos per advocats, com ara, els quatre primers: provocar la suspensió d'una causa penal en la qual l'imputat estigui pres per aquesta causa; la coacció amb violència o intimidació dels testimonis, perits, parts, en un procediment a fi que modifiquin la seva actuació processal; la destrucció o inutilització de documents o actuacions originals que li hagin estat traslladades; revelar secrets professionals; actuar en conflicte d'interessos en una causa penal, defensant diverses parts en un mateix procés amb pretensions oposades o presumptament contradictòries; mentre que l'últim d'ells, en la part segona, l'article 467 del CP, defineix la deslleialtat professional com l'actuació dolosa en perjudici dels interessos que li han estat confiats, o bé l'actuació negligent professional deguda a una imprudència greu (culpa).

Aquest últim precepte és de significada importància, a causa que es tracta, ni més ni menys, que del **tractament penal de l'error** o mala praxi professional, el qual mereix aquest retret si prové d'una imprudència greu, i queda despenalitzada la imprudència simple. Els conceptes de la gravetat o simplicitat queden a l'arbitri subjectiu de l'òrgan jurisdiccional, per la qual cosa convé extreure la diligència professional no solament per les possibles responsabilitats civils o disciplinàries que un error pugui representar, sinó també pel mateix tractament penal d'aquest error.

2) Delictes generals que poden ser comesos, com a autor o com a cooperador necessari, per l'advocat en l'exercici de la professió, que són aquells que, tot i no estar previstos de manera especial per a l'activitat professional, comportin, en relació amb aquesta activitat, la comissió d'il·lícits penals. Els més rellevants, amb vista a la seva incidència, són l'apropiació indeguda de fons del client; la cooperació necessària en els delictes d'insolvència punible; disposar els mitjans tècnics per a instrumentar aquesta insolvència; la cooperació ne-

cessària en la redacció i presentació de denúncies o querelles falses; les falsedats documentals; els delictes contra els drets dels treballadors... Aquesta llista no és exhaustiva, i, evidentment, se n'ha d'excloure la comissió d'aquells altres delictes en els quals no concursi l'exercici professional com a activitat principal.

Les conseqüències de la responsabilitat penal declarada dels advocats, amb independència de la pròpia pena principal que se li pugui imposar, consisteix en la possibilitat de ser condemnat a una pena accessòria en alguns casos i principal també en altres, d'inhabilitació per a l'exercici de la professió, a més de provocar l'inici d'un possible expedient disciplinari col·legial per la comissió d'una falta considerada "molt greu", com és haver estat condemnat per un delicte comès en l'exercici de la professió.

3.2. Responsabilitat civil

L'actuació professional dels advocats quan, per error o negligència, provoca un resultat perjudicial per al seu client, diferent del concepte de resultat "advers", ja que la tasca de l'advocat és una tasca de "mitjans" i no de "resultats", és a dir, és una professió l'actuació pràctica de la qual es fonamenta en la utilització adequada dels mitjans jurídics a l'abast de l'advocat i de la part, sense que això garanteixi, per si mateix, aconseguir un resultat òptim o plenament favorable, ja que no depèn exclusivament de l'advocat, genera el naixement d'un altre ordre de responsabilitat professional, l'ordre civil, que es tradueix en el naixement de l'obligació de l'advocat de reparar el dany produït, d'indemnitzar la part perjudicada.

Per això, i tenint en compte que en l'exercici regular de les professions liberals, entre les quals hi ha la d'advocat, és freqüent trobar-se davant obligacions de reparació derivades d'actuacions negligents, errors de plantejament de defensa, errors involuntaris, etc., en la normativa professional adquireix rellevància el concepte de l'assegurament de les contingències professionals, mitjançant una o diverses pòlisses de responsabilitat civil, que en l'evolució normativa s'ha configurat ja com una exigència més per a l'advocat, com una regla que l'obliga a la cobertura "adequada" de les contingències professionals, com estableixen l'article 21 del CDAE i l'article 18 de la NAC.

Com a previsió específica per a l'advocacia, i a causa de l'especial situació que s'origina en matèria de reclamació de responsabilitats civils d'altres advocats, derivades de la mala praxi professional, ja hem examinat abans les obligacions col·legials que afecten l'advocat que, en interès del seu client, vol interposar accions contra un altre advocat, amb les recomanacions de mediació prèvia, etc. Per això, s'ha d'assenyalar que el compliment de les regles establertes com a prèvies a la reclamació judicial de responsabilitats no ha de significar el desistiment de totes les mesures necessàries per a assegurar el dret del client, entre les quals es pot incloure, per exemple, la reclamació directa, com a perjudicat, en la pòlissa de responsabilitat civil de l'advocat objecte de reclamació.

3.3. Responsabilitat disciplinària

La transgressió de les normes, regles i obligacions deontològiques genera, a més de les conseqüències específiques de cada supòsit de fet concret (responsabilitat civil, responsabilitat penal), si escau, el naixement d'una responsabilitat de l'advocat en l'àmbit disciplinari, i al seu moment pot merèixer el retret col·legial traduït en forma de sanció disciplinària.

Les normes deontològiques, doncs, de forma exhaustiva la NAC, en els articles 60 a 99, i de forma també àmplia, però potser menys detallada, en l'Estatut general de l'advocacia espanyola (EGAE), en els articles 78 a 93, regulen el procediment disciplinari col·legial, sempre sota els límits del dret comú (Llei de procediment administratiu) i sota els límits de les lleis habilitadores corresponents, que ha d'estar presidit pel principi de tipicitat, és a dir per la necessitat d'establir les activitats transgressores de la normativa deontològica objecte d'una possible sanció, sotmetre's als principis bàsics del dret penal, assimilat normalment al dret sancionador, com l'actual⁶, i vinculat a les garanties jurídiques generals o constitucionals de tot procediment administratiu⁷.

Procediments disciplinaris

Els procediments disciplinaris han d'establir la major o menor gravetat dels "tipus" infractors, i, en correspondència amb aquesta gravetat, han de fixar les possibles sancions que es poden imposar als advocats, que en l'àmbit estatal només poden ser d'inhabilitació per a l'exercici professional per a un període determinat de temps, l'avertiment per escrit o l'expulsió col·legial per a un supòsit de faltes molt greus, mentre que, en l'àmbit autonòmic català, aquestes possibles sancions poden ser, a més de les previstes per al territori estatal, una multa econòmica.

Així mateix, la NAC ha introduït la novetat de la responsabilitat disciplinària de les societats professionals, a les quals, o bé en conjunció amb els seus membres (tots o algun) professionals o dels seus gestors i representants, o bé aïlladament com a persones jurídiques, es poden imposar sancions disciplinàries, consistents únicament en multes econòmiques.

Facultat disciplinària

Hem apuntat a l'inici d'aquest curs que el nostre Estat, sota l'habilitació legal corresponent, ha delegat en els mateixos professionals, mitjançant els seus òrgans col·legials, d'una manera més àmplia en el territori estatal i de forma més restringida o "intervinguda" en el territori autonòmic català, l'exercici de la facultat disciplinària, de tal manera que els estatuts dels col·legis d'advocats solen recollir entre les "funcions" identificadores de la corporació de què es tracti les funcions de control deontològic de l'activitat dels seus col·legiats o dels col·legiats en un altre col·legi que actuïn en la seva delimitació territorial.

⁽⁶⁾Dret a la presumpció d'innocència, dret a la contradicció, dret al silenci i a no admetre les imputacions, dret a l'aplicació de la norma deontològica més benèfica, etc.

⁽⁷⁾Dret a l'accés a les actuacions, a la vista, a la pràctica de prova, als recursos, a instar la nul·litat dels actes dictats prescindint totalment del procediment, a invocar la caducitat o la prescripció com a institucions de seguretat jurídica, etc.

Activitats

1. Com a advocat, un administrador solidari de la mercantil Z, que era amic personal i client de molts anys, hem prestat assessorament a la societat i al nostre amic i administrador, i hem assistit a totes les juntes d'accionistes que s'han fet els darrers anys. Actualment Z està en fase de liquidació i també ens hem encarregat de la dissolució i liquidació. Ara certs accionistes de Z (minoritaris) volen exercir judicialment accions de responsabilitat contra els administradors. Ho han sotmès a deliberació a la junta general, però no s'ha acceptat i ara volen demanar a títol personal. Ens podem fer càrrec de la defensa dels administradors demandats?

2. Som l'advocat d'una clienta que està separada legalment del seu marit, la qual li vol reclamar el pagament de la pensió d'aliments. Ja fa un temps vam ser advocat de l'empresa del marit, una societat limitada unipersonal. Podem portar la defensa de la nostra clienta en el procés de reclamació d'aliments?

3. Un advocat té un assenyalament per d'aquí a quatre dies de l'audiència prèvia d'un procediment ordinari; el client no ha lliurat encara la provisió de fons sol·licitada i només ha pagat el procurador dels tribunals.

a) L'impagament de la provisió de fons és causa suficient per a renunciar a un client?

b) Pot no assistir a l'acte de l'audiència prèvia, atès que té una causa per a renunciar?

c) Quins requisits s'han de complir per a renunciar? Cal que ho posi en coneixement del jutjat? El jutjat ha de suspendre l'acte si no hi assisteix i ha presentat un escrit en què hi renuncia?

4. Un client ens encarrega la interposició d'una querella criminal contra un company, ja que, segons ens ha explicat el client, s'ha quedat amb les costes d'un procediment civil, les quals li han estat lliurades pel procurador dels tribunals, un cop descomptat els seus serveis, que les va percebre del jutjat amb els poders per a plets.

a) Quins requisits deontològics hi ha per a dur a terme encàrrecs com aquest?

b) Què hem de recomanar com a pas previ?

c) Pot compensar un advocat els seus honoraris amb les costes guanyades pel client?

5. Un advocat ens sol·licita la vènia per dur a terme els encàrrecs professionals d'un client, consistents...

- en un procediment que està pendent de sentència, pel qual tenia provisió de fons per a tot l'assumpte.
- en la redacció d'un contracte d'arrendament d'un local de negoci, les condicions del qual ja estan pactades, però del qual no vam sol·licitar una provisió de fons, esperant facturar la finalització de l'encàrrec (signatura del contracte).
- en la interposició d'una demanda civil per incompliment d'un contracte. Només tenia una petita provisió de fons pel tema, atès que l'estava estudiant.

a) Estem obligats a donar la vènia pels tres temes? Si no és un tema judicial també? Si només resta el plet pendent de sentència?

b) En matèria d'honoraris, atesos els antecedents exposats, què hem de fer?

c) Podem denegar la vènia si no hem percebut la resta de provisions o d'honoraris. Podem exigir alguna actuació en aquesta matèria al nou advocat?

6. Un advocat vol aportar a un procediment judicial les propostes d'acord plantejades per un altre company, quan estaven negociant, i que no ha estat possible assolir. És l'únic mitjà de prova que té per a demostrar judicialment la seva reclamació, que és important.

a) Ho pot fer?

b) Què ha de fer si considera que la no-aportació constituiria una lesió injusta per al seu client?

Solucionari

1. Sí, perquè no consta en principi que hàgim estat advocat dels demandants, i aquests ho fan a títol personal, no ho fa la societat, que sí que va ser clienta nostra.
2. Sí, des del punt de vista formal no hem estat mai advocat del marit, i la societat limitada, malgrat que és unipersonal, té personalitat jurídica pròpia.
3. a) La renúncia no necessita cap causa concreta, encara que la manca d'atenció als pagaments és una de les causes més comunes i és suficient.
b) La renúncia no significa que no s'hagin de dur a terme els actes necessaris per a garantir el dret de defensa dels clients. En aquest cas, atès el poc temps que queda, hauria d'assistir a l'acte judicial.
c) La renúncia obliga a comunicar-la al client, de manera que quedi constància, i també posar-la en coneixement del jutjat, que no està obligat a suspendre l'acte, atès que és un procediment civil, i per tant la renúncia no serà efectiva davant el jutjat fins que aquest la proveeixi.
4. a) Hem de comunicar la intenció d'interposar la querella al col·legi d'advocats i sol·licitar una mediació col·legial prèvia.
b) Procurar el restabliment de la situació, de manera extrajudicial, amb el company.
c) No, si és que no ho ha pactat expressament i per escrit, atès que són un dret del client, no de l'advocat.
5. a) Sí, sempre estem obligats a donar la vènia si se sol·licita. La vènia es per a assumptes judicials i per a assumptes privats. És un instrument de substitució de la defensa sense distinció d'assumptes. També l'hem de donar encara que el plet estigui només pendent de sentència.
b) Fer les factures corresponents, d'acord amb la normativa tributària per cada actuació professional, liquidant les provisions de fons rebudes en els assumptes en què es van lliurar.
c) No podem denegar ni condicionar la vènia per cap causa. Al nou advocat només li podem exigir que faci saber al seu client l'obligació que té de pagar els nostres honoraris, i aquest pot intercedir en el pagament, però de manera voluntària.
6. a) No pot aportar les propostes d'acord, ja que són matèria reservada de la negociació, subjectes al secret professional, d'acord amb el que estableix la normativa deontològica.
b) Hauria de sol·licitar l'autorització, en primer lloc al company contrari, i si s'hi oposa, sol·licitar-la al col·legi d'advocats, justificant-ne la petició.